Živora-Žika Lazić

PROŠLOST BEZ NEPOSREDNOG DOKAZA

Predrag Puzić, *Lomača za Sensa*, Kairos, Sremski Karlovci 2003.

Moto knjige počinje stihovima pesnika Brane Petrovića „Nama nisu od gledanja u lomače presahle suze". Predrag Puzić u knjizi *Lomača za Sensa*", Kairos, Sremski Karlovci, 2003, piše o kazni, koju je nad Svetislav Stefanovićem, pesnikom, kritičarem i prevodiocem Šekspira izvršila OZN-a (partizani) pri njihovom oslobađanju Beograda. Pisac knjige postavlja pitanje da li ima elemenata u korist optužbe? Taj tzv. revolucionarni sud, po današnjim saznanjima, izricao je kazne bez istrage i odluke. Donosio ih je *samo* na osnovu nekog spiska, koji je sačinjen za potrebe toga suda. Na taj način streljani su mnogi ljudi. Primera radi, prof. Pravnog fakulteta Ilija Pržić, dr Petar Zec, dr Jovan Mijušković, novinar Svetolik Savić i mnogi drugi. Sve to podseća na Staljinove čistke koje su kod nas vršili Staljinovi učenici da bi dokazali svoju privrženost partiji. Nesumnjivo je da je Svetislav Stefanović objavljivao članke u štampi i pre i za vreme rata u kojima je iznosio svoje političke stavove, za koje se u zemljama Zapada krivično ne odgovara a ponajmanje gubi glava. Evo jednog osvrta na rad Komesarske uprave SKZ iz vremena rata, čiji je predsednik bio Svetislav Stefanović i čiji je rad proglašen za izdajnički, što je, pored ostalog, bio veliki greh. Poznato je da je nemačka vlast 1941. g. zabranila rad svim udruženjima a to se odnosilo i na rad SKZ za vreme okupacije, jer je njen dotadašnji predsednik Tihomir Ostojić odbio patronat nad SKZ s obzirom na njenu samostalnost. Komesarska uprava, sa novim, velikim ovlašćenjima, bira za predsednika Svetislava Stefanovića. O tome radu odmah posle rata sačinjen je zapisnik, kao i o zadruginoj imovini i njenom delovanju. D. Nedeljković, predsednik Državne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, proglašava taj rad izdajničkim i ide toliko daleko da dva kola Zadruge proglašava nepostojećim (kolo 44 i 45), tako da nisu ušli ni u Bibliografiju.

Već u maju 1945. g. predsednik SKZ Veljko Petrović i nova uprava proglašavaju sva izdanja Komesarske uprave ništavnim, a prvu knjigu 1947. g. objavljuju pod red. br. 301 (44 kolo). Tek 2002. godine, na redovnoj skupštini, na predlog Upravnog odbora, SKZ donosi odluku da se *skine zabrana* sa zadruginih izdanja, ali nije bilo reči o rehabilitaciji Komesarske uprave.

Beogradski Centar za unapređenje pravnih studija predstavio je model Zakona o rehabilitaciji, kojim bi sve žrtve političkih i ideoloških progona trebalo da budu rehabilitovane. Ali i taj predlog je nepotpun, jer je preskočio period od 20. oktobra do 29. novembra 1945, u kojem su ljudi masovno bili suđeni i likvidirani?! Da li će nova vlast imati dovoljno svesti i savesti da usvoji i primeni Zakon o rehabilitaciji?

U vreme ulaska partizana u Beograd, po glavnom gradu su vršljali sovjetski agenti na čelu sa pukovnikom Timofejevom, članom NKVD. Postoji uverenje da je Svetislava Stefanovića on likvidirao, zbog toga što je bio član komisije za ispitivanje zločina u Vinici koju su Nemci obrazovali. Posle ispitivanja zločina u Vinici Stefanović je napisao članak u *Srpskom narodu* pod nazivom ,,Pouka poruka iz Vinice“. To je bilo dovoljno za osudu na smrt.